

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2012.

Ovaj prijevod financiran je uz podršku Zaklade za ljudska prava Vijeća Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)) i kao takav ne obvezuje Sud. Za više informacija vidjeti detaljnu napomenu o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Obavještajna bilješka o praksi Suda br. 149

Siječanj 2012.

---

## ***Hirsi Jamaa i ostali protiv Italije [GC] - 27765/09***

Presuda 23.2.2012 [GC]

### **Članak 3.**

#### **Protjerivanje**

Protjerivanje migranata presretanih na otvorenom moru u zemlju iz koje su krenuli: *povreda*

### **Članak 13.**

Nepostojanje domaćih pravnih sredstava za migrante presretane na otvorenom moru i protjerane u zemlju iz koje su krenuli: *povreda*

### **Članak 4. Protokola br. 4**

#### **Kolektivno protjerivanje stranaca**

Protjerivanje migranata presretanih na otvorenom moru u zemlju iz koje su krenuli: *članak 4. Protokola br. 4 primjenjiv; povreda*

*Činjenice* – Podnositelji zahtjeva, jedanaestero državljana Somalije i trinaest Eritreje, bili su dio grupe od otprilike dvjesto pojedinca koji su 2009. krenuli iz Libije na tri različita broda s ciljem dolaska u Italiju. Dana 6. svibnja 2009., kad su se brodovi nalazili unutar područja traganja i spašavanja u nadležnosti Malte, presreo ih je brod talijanske financijske policije (*Guardia di finanza*) i obalna straža. Putnici s tih brodova prebačeni su na talijanske vojne brodove i vraćeni u Tripoli. Podnositelji zahtjeva su naveli da ih tijekom putovanja talijanske vlasti nisu obavijestile o njihovoj destinaciji niti su ih pokušale identificirati. Nakon deset sati putovanja, po dolasku u luku Tripoli, migranti su predani libijskim vlastima. Prema opisu događaja podnositelja zahtjeva, oni nisu željeli biti predani libijskim vlastima, ali su bili primorani napustiti talijanske brodove. Na konferenciji za novinare održanoj idućeg dana talijanski je ministar unutarnjih poslova izjavio da je čitava operacija presretanja migranata na otvorenom moru i njihovog vraćanja u Libiju bila posljedica bilateralnog sporazuma sklopljenog s Libijom koji je stupio na snagu u veljači 2009. i koji je predstavljao bitnu

prekretnicu u borbi protiv nezakonite imigracije. Dvoje podnositelja zahtjeva umrli su u nepoznatim okolnostima nakon spornih događaja. Četrnaestoro podnositelja zahtjeva dobili su status izbjeglica od UNHCR ureda u Tripoliju između lipnja i listopada 2009. Nakon revolucije u Libiji koja je započela u veljači 2011. pogoršala se kvaliteta kontakta između podnositelja zahtjeva i njihovih zastupnika. Odvjetnici su trenutno u kontaktu sa šestoro podnositelja, od kojih četvero živi u Beninu, Malti ili Švicarskoj, gdje neki od njih očekuju odgovor na njihove zahtjeve za međunarodnom zaštitom. Jedan od podnositelja zahtjeva nalazi se u izbjegličkom kampu u Tunisu i namjerava se vratiti u Italiju. U lipnju 2011. jednom od podnositelja dodijeljen je izbjeglički status u Italiji u koju je ušao nezakonito.

### *Pravo*

Članak 1.: Italija je priznala da su brodovi na koje su bili prebačeni podnositelji zahtjeva bili u potpunosti u talijanskoj nadležnosti. Sud je istaknuo načelo međunarodnog prava ustoličeno u talijanskom Pomorskom zakoniku, prema kojem je brod na otvorenom moru bio pod isključivom nadležnošću države čiju zastavu vije. Sud nije prihvatio Vladin opis događaja kao "operaciju spašavanja na otvorenom moru" niti navodnu minimalnu kontrolu nad podnositeljima zahtjeva. Događaji su se u potpunosti odvijali na brodovima talijanskih vojnih snaga, te su njihove posade bile isključivo talijansko vojno osoblje. U razdoblju između dolaska na te brodove i predaje libijskim vlastima, podnositelji su bili pod stalnom i isključivom *de iure* i *de facto* kontrolom talijanskih vlasti. Prema tome, događaji na kojima se temelje navodne povrede dogodili su se unutar nadležnosti Italije u smislu članka 1. Konvencije.

*Zaključak:* unutar nadležnosti (jednoglasno).

### Članak 3.

(a) *Rizik zlostavljanja u Libiji* – Iako je Sud svjestan pritiska pod kojim se nalaze države zbog stalno povećavajućeg priljeva migranata, koji stvara posebno kompleksnu situaciju u morskom okružju, ipak mora istaknuti da ih takva situacija ne oslobađa obveze neprotjerivanja pojedinca koji bi mogao biti podvrgnut postupanju protivnom članku 3. Konvencije u zemlji destinacije. Primijetivši pogoršanje situacije u Libiji nakon travnja 2010., Sud je za potrebe razmatranja ovog slučaja uzeo u obzir samo situaciju u toj zemlji u mjerodavnom razdoblju. U tom smislu, primijetio je uznemirujuće zaključke mnogih organizacija glede postupanja s ilegalnim imigrantima, a koji su potkrijepljeni i izvještajem CPT-a\* objavljenim 2010. Nije se vršila razlika između ilegalnih migranata i tražitelja azila, koji su sustavno bivali uhićeni i pritvarani u uvjetima koje su promatrači opisali neljudskima, te su također prijavili slučajeve mučenja. Ilegalni imigranti mogli su biti vraćeni u njihovu zemlju podrijetla u bilo kojem trenutku, a ako su uspjeli pobjeći na slobodu bili su podložni neizvjesnim uvjetima života i rasizmu. U odgovoru na argument talijanske Vlade kako je Libija bila sigurna destinacija za migrante te kako se ta zemlja u potpunosti pridržavala svojih međunarodnih obveza glede azila i zaštite izbjeglica, Sud je primijetio da postojanje domaćeg zakonodavstva i potpisivanje međunarodnih ugovora koji jamče poštivanje temeljnih prava nije bilo samo po sebi dovoljno kako bi osiguralo primjerenu zaštitu protiv rizika od zlostavljanja u slučajevima u kojima su pouzdani izvori izvijestili o postupanjima protivnim načelima Konvencije. Nadalje, Italija nije mogla izbjeći svoju odgovornost prema Konvenciji pozivajući se na svoje obveze koje su proistjecale iz bilateralnog sporazuma s Libijom. Libijska vlada nikad nije priznala ured UNHCR-a u Tripoliju. Budući da je takva situacija u Libiji bila dobro poznata i lako provjerljiva u sporno vrijeme, talijanske su vlasti znale, ili su morale znati, prilikom vraćanja podnositelja zahtjeva da bi isti mogli biti izloženi postupanju protivnom Konvenciji. Štoviše, činjenica da

podnositelji zahtjeva nisu izričito tražili azil nije oslobodila Italiju od ispunjavanja njezinih obveza. Sud je razmotrio obveze država koje proizlaze iz međunarodnog prava o izbjeglicama, uključujući "načelo non-refoulement", koje je također ustoličeno u Povelji o temeljnim pravima Europske unije. Smatrajući nadalje da situacija koju su podnositelji dijelili s brojnim drugim ilegalnim migrantima u Libiji nije činila rizik ništa manje osobnim, Sud je zaključio da su vraćanjem podnositelja zahtjeva u Libiju talijanske vlasti bile potpuno svjesne da ih izlažu postupanju zabranjenom člankom 3. Konvencije.

*Zaključak:* povreda (jednoglasno).

(b) *Rizik zlostavljanja u zemlji podrijetla podnositelja zahtjeva* – Neizravno protjerivanje stranca u načelu nije utjecalo na odgovornost države ugovornice, koja je morala osigurati da zemlja posrednik pruži dovoljna jamstva protiv proizvoljnog povratka u domovinu, pogotovo ukoliko ta zemlja nije bila stranka Konvencije. Sve informacije koje je Sud posjedovao jasno su ukazivale da je situacija u Somaliji i Eritreji bila vrlo nesigurna – postojao je rizik mučenja i pritvora u neljudskim uvjetima osoba koje su nezakonito napustile zemlju. Podnositelji zahtjeva mogli su stoga dokazivo tvrditi da bi njihov povratak u zemlju podrijetla bio protivan članku 3. Sud je dalje ispitao da li su talijanske vlasti mogle razumno očekivati da će im Libija pružiti dovoljna jamstva protiv proizvoljnog povratka u domovinu. Budući da ta država nije ratificirala Ženevsku konvenciju o status izbjeglica niti u istoj postoji bilo kakav postupak za traženje azila ili zaštite, Sud se ne može složiti s argumentom da je aktivnost ureda UNHCR-a u Tripoliju predstavljala jamstvo protiv proizvoljnog vraćanja u zemlju podrijetla. [Human Rights Watch](#) i [UNHCR](#) su osudili nekoliko prisilnih povrataka tražitelja azila i izbjeglica u zemlje visokog rizika. Stoga je činjenica da su neki od podnositelja zahtjeva dobili status izbjeglica u Libiji umjesto umirujućeg učinka predstavljala dodatni dokaz ranjivosti dotičnih stranaka. Sud je zaključio da su, u trenutku vraćanja podnositelja zahtjeva u Libiju, talijanske vlasti znale, ili morale znati, da nisu postojala dostatna jamstva koja bi ih štitila od proizvoljnog protjerivanja u njihove zemlje podrijetla.

*Zaključak:* povreda (jednoglasno).

#### Članak 4. Protokola br. 4

a) *Dopuštenost* – Sud je po prvi put morao odlučiti da li se članak 4. Protokola br. 4 primjenjivao na slučaj u kojem je vraćanje stranaca u treću državu izvršeno izvan nacionalnog teritorija. Trebao je također utvrditi da li je vraćanje podnositelja zahtjeva u Libiju predstavljalo "kolektivno protjerivanje stranaca" u smislu te odredbe. Sud je primijetio da ni članak 4. Protokola br. 4 niti *travaux préparatoires* Konvencije nisu isključivali ekstrateritorijalnu primjenu te odredbe. Nadalje, ograničavanje njezine primjene samo na kolektivna protjerivanja iz nacionalnog teritorija države članice značilo bi da bitan dio modernih uzoraka migracije ne bi potpadao pod tu odredbu te bi lišio migrante koji su često riskirali svoje živote na moru i nisu uspjeli stići do državnih granica ispitivanja njihovih osobnih okolnosti prije protjerivanja, za razliku od onih koji bi stigli kopnenim putem. Pojam "protjerivanja" je u načelu bio teritorijalan, kao i pojam "nadležnosti". Međutim, kada Sud kao u ovom slučaju zaključi da je država iznimno ostvarivala svoju nadležnost izvan državnih granica, može prihvatiti da je upravo takvo ostvarivanje nadležnosti imalo oblik kolektivnog protjerivanja. Nadalje, specifična priroda pomorskog okoliša nije mogla opravdati postojanje područja izvan zakona u kojem pojedinci ne bi bili pokriveni nikakvim pravnim sustavom koji bi im omogućavao uživanje prava i jamstava zaštićenih Konvencijom. Članak 4. Protokola br. 4 se stoga primjenjivao na konkretan slučaj.

*Zaključak:* dopušteno (jednoglasno).

(b) *Osnovanost* – Vraćanje podnositelja zahtjeva u Libiju provedeno je bez ikakvog ispitivanja situacije svakog pojedinog podnositelja. Talijanske ih vlasti nisu identificirale, nego su se jednostavno ograničile na njihovo ukrcavanje i iskrčavanje u Libiji. Vraćanje podnositelja zahtjeva bilo je kolektivne naravi, suprotno članku 4. Protokola br. 4.

*Zaključak:* povreda (jednoglasno).

Članak 13. u svezi s člankom 3. Konvencije i člankom 4. Protokola br. 4: Talijanska je Vlada priznala da nije bilo odredaba na temelju kojih bi se ocijenile osobne okolnosti podnositelja zahtjeva na vojnim brodovima na koje su bili ukrcani. Među posadom nije bilo prevoditelja niti pravnih savjetnika. Podnositelji zahtjeva tvrdili su da im talijansko vojno osoblje nije dalo nikakvih informacija, već ih je navelo da vjeruju da ih vode u Italiju, a nije ih niti obavijestilo o postupku kojim bi mogli izbjeći vraćanje u Libiju. Takav razvoj događaja, iako ga je Vlada osporavala, nadalje je potkrijepljen velikim brojem izjava svjedoka skupljenih od strane UNHCR-a, CPT-a i organizacije Human Rights Watch, te mu je Sud stoga pridao osobitu težinu. Sud je naglasio važnost jamčenja svakom pojedincu protiv koga se izriče mjera protjerivanja, a čije posljedice su potencijalno nepovratne, pravo dobivanja dostatnih informacija kako bi učinkovito pristupio relevantnim postupcima i iznio svoje pritužbe. Čak i da je takvo pravno sredstvo bilo dostupno u praksi, uvjeti članka 13. Konvencije očit su bili ispunjeni kaznenim postupcima pokrenutim protiv vojnog osoblja koje je bilo na vojnim brodovima utoliko što takvi postupci nisu imali suspenzivni učinak koji je članak 13. propisivao. Podnositelji zahtjeva nisu imali nikakvo pravno sredstvo koje bi im omogućilo da izjave svoje pritužbe pod člankom 3. Konvencije i člankom 4. Protokola br. 4 pred nadležnim vlastima i da dobiju temeljitu i strogu ocjenu njihovih zahtjeva prije izvršenja mjere njihova protjerivanja.

*Zaključak:* povreda (jednoglasno).

Članak 46.: Talijanska Vlada imala je poduzeti sve moguće korake kao bi dobila od libijskih vlasti osiguranja da podnositelji zahtjeva neće biti podvrgnuti postupanju protivnom članku 3. Konvencije niti proizvoljno protjerani.

Članak 41.: 15,000 EUR svakom na ime nematerijalne štete.

\*Europski odbor za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja.

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava  
Ovaj sažetak, sastavljen od strane Tajništva, ne vezuje Sud.

---

**© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2012.**

Službeni jezici Europskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prijevod je financiran uz podršku Zaklade za ljudska prava Vijeća Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). Ovaj prijevod ne obvezuje Sud niti je isti odgovoran za njegovu kvalitetu. Prijevod se može preuzeti iz HUDOC baze podataka sudske prakse Europskog suda za ljudska prava (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz bilo koje druge baze podataka s kojom ga je Sud podijelio. Prijevod se može umnožavati u nekomercijalne svrhe pod uvjetom da se navede puni naziv predmeta, zajedno s naznakom autorskih prava i referencom na Zakladu za ljudska prava. Ukoliko se bilo koji dio ovog prijevoda namjerava koristiti u komercijalne svrhe, molimo kontaktirajte [publishing@echr.coe.int](mailto:publishing@echr.coe.int).

**© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.**

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact [publishing@echr.coe.int](mailto:publishing@echr.coe.int).

**© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.**

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : [publishing@echr.coe.int](mailto:publishing@echr.coe.int).